

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan for kystlyngheikomplekset mellom Prestøya og Husvær, Herøy kommune

NIBIO RAPPORT | VOL. 5 | NR. 133 | 2019

Thomas Holm Carlsen

Avdeling for kulturlandskap og biologisk mangfold, Tjøtta

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for kystlyngheikomplekset mellom Prestøya og Husvær, Herøy kommune.

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Thomas Holm Carlsen

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
15.01.2020	5/133/2019	Åpen	51284	19/00786
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-02430-9	2464-1162	21	3	

OPPDRAAGSGIVER/EMPLOYER:

Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdelinga

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Anne Sofie Bråge Fjeldstad

STIKKORD/KEYWORDS:

Skjøtsel, kulturlandskap, kystlynghei, utvalgt naturtype, tilskuddsordning for trua naturtyper, Herøy kommune

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og biologisk mangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Utarbeidelse av skjøtselsplanen for kystlyngheikomplekset på holmene mellom Prestøya og Husvær i Herøy kommune er utført på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdeling. Skjøtselsplanen baserer seg på feltbefaring og intervjuer med beitebruker. Til sammen er fem ulike kystlyngheilokaliteter beskrevet og verdisatt som viktige eller svært viktige naturtyper.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av kystlynghei. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokaliteten.

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Nordland

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Herøy

STED/LOKALITET:

Stor-Ramnøya, Sør-Klubbøya, Risøya, Bulyngøya, Lyngøya

GODKJENT /APPROVED

Anders Nielsen

LEDER

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Thomas Holm Carlsen

FORSKER

NIBIONORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Utarbeidelse av skjøtselsplanen for kystlyngheikomplekset på holmene mellom Prestøya og Husvær i Herøy kommune er utført på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdeling.

Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av den trua og utvalgte naturtypen kystlynghei og er i samsvar med handlingsplanen kystlynghei (Direktoratet for naturforvaltning 2010). Skjøtselsplanen baserer seg på feltbefaring og intervjuer med beitebruker og grunneier.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av kystlynghei. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokaliteten.

Som vedlegg finnes en beskrivelse av de verdifulle naturtypene som inngår i drifta. Den genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase.

NIBIO på Tjøtta takker beitebruker og grunneier Bernt Hanssen og Fylkesmannen i Nordland v/Anne Sofie Bråge Fjeldstad for informasjon, innspill og for godt samarbeid.

Tjøtta, 1. desember, 2019

Thomas H. Carlsen

Prosjektleder

Innhold

1	Kystlynghei.....	5
1.1	Lyngsviing	7
1.2	Restaurering av kystlynghei.....	7
2	Skjøtselsplan for kystlyngheikomplekset mellom Prestøy og Husvær, Herøy kommune.....	8
2.1	Innledning.....	9
2.2	Hensyn og prioriteringer	11
2.3	Tradisjonell og nåværende drift	11
2.4	Aktuelle erfaringer med skjøtselen	11
2.5	Artsmangfold og observerte endringer	12
2.6	Evaluerings/vurdering av skjøtselen	13
2.7	Mål for kystlyngheia	13
2.8	Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode).....	13
2.9	Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig).....	13
2.9.1	Beiting	13
2.9.2	Andre aktuelle skjøtselstiltak	14
2.10	Oppfølging av skjøtselsplanen.....	14
2.11	Bilder fra kystlyngheikomplekset mellom Prestøy og Husvær	15
3	Referanser	21
	Vedlegg.....	22
1	Lokalitetsbeskrivelse i Naturbase	22
1.1	Store-Ramnøya	22
1.2	Sør-Klubbøya.....	25
1.3	Risøya28	
1.4	Bulyngøya.....	31
1.5	Lyngøya	34
2	Retningslinjer for sviing	37
2.1	Lyngsviing som skjøtselsmetode – en kort introduksjon	37
2.2	Retningslinjer for sviing.....	38
3	Tiltakslogg, grunneiers notater.....	41

1 Kystlynghei

Kystlyngheiene er skapt ved rydding av skog, lyngsviing, beiting og lyngslått. De har utviklet seg gjennom gjensidig påvirkning mellom lynghei og beiting, først og fremst med gammelnorsk sau, men også med geit og sommerbeiting med storfe. Helårsbeite med gammelnorsk sau ansees som den viktigste driftsmåten for å ta vare på kystlynghei. Ved innsiktsfull drift kan en også skjytte kystlynghei ved beiting med spælsau, norsk kvit sau eller andre saueraser fra tidlig vår til sein høst, og tidvis vinterbeiting kombinert med tilleggsføring når forholdene tilsier det. Storfe som kviger, sinkyr (kyr i tørrperioden), ammekyr med kalv samt kastrater kan beite i kystlynghei om sommeren når det inngår strandeng eller andre arealer med gras- og halvgras i tilstrekkelig omfang i beiteområdet som helhet.

Beiting er viktig for ivaretagelsen av kystlyngheiene, og i snøfattige og vintermilde kyststrøk med kystlynghei finner man former for utegangerdrift. Hold av dyr, uansett driftsform, krever at man følger tilhørende regelverk, se www.lovdatab.no. Utegangerdrift er omtalt spesifikt flere steder i regelverket, med både egne tilpasninger og med dispensasjoner fra hovedregelverket mot at enkelte vilkår holdes. Av viktige regelverk å sette seg inn i, kan man trekke frem: «Lov om dyrevelferd» (Dyrevernlova), «Forskrift om velferd for småfe», «Forskrift om velferd for produksjonsdyr», «Forskrift om merking, registrering og rapportering av småfe» og «Forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer».

Dispensasjon om «utegang uten tjenlig oppholdsrom» krever tillatelse fra Mattilsynet.

For å kunne tilpasse dyretallet til beitegrunnet, må beitegrunnet vurderes. Beitegrunnet påvirkes av variasjoner i både naturforhold og hevd, og må derfor vurderes for hvert enkelt beite. Ofte inngår det flere naturtyper i det samlede kystlandskapet som beites, noe som også bør tas inn i den totale vurderingen av dyretallet. Dette kan være strandenger som er gode vår- og sommerbeiter, eller myr som kan ha viktige halvgress og starr utover høst og vinter. Kystlynghei i god hevd utgjør gode beiter, og inneholder helst vekslinger av røsslyng i både pionerfase, byggefase og moden fase. Dette gjør at beitedyrene kan veksle mellom røsslyngplanter av ulik alder og høyde. Beitekvaliteten til røsslyngen varierer med alder, og særlig gammel, forvædet og skadet røsslyng forringer beiten mye. En del kystlyngheier finnes i vekslinger med mye bart berg, mens andre lyngheier danner tette tepper hvor røsslyngen har et høyt dekke. Både dekning og kvalitet på røsslyng tas med i beregningen av dyretall per arealenhet.

I «Forskriften om velferd for småfe», omtales utegangerdrift spesielt, og i § 18 «Unntak fra kravet om tjenlig oppholdsrom – utedrift», kan oppsummeres i følgende viktige punkt:

- 1) *Dyretallet skal tilpasses beitegrunnet.*
- 2) *Eier eller annen med ansvar for dyrene skal ha mulighet til raskt å skaffe tilstrekkelig og egnet fôr i tilfelle situasjoner der beitet ikke gir tilstrekkelig næring.*
- 3) *Det skal etableres fôringsplass som gjør det mulig å fôre dyrene på en god måte.*
- 4) *Terreng og vegetasjon skal gi tilstrekkelig ly, og dyrene skal ha beskyttende ullfell i kalde årstider.*
- 5) *Det skal etableres innhengning som gjør det mulig å samle dyrene.*
- 6) *Dyrene skal samles når det er nødvendig av dyrevernmessige hensyn, og minimum vår og høst for kontroll, merking, napping og klipping av ull, nødvendig parasittbehandling, o.l.*
- 7) *Paring skal skje slik at lamming og kjeing kan forekomme når beite- og klimaforhold er gunstige.*
- 8) *Tilsynet skal intensiveres før og under lamming.*

Gode vinterbeiter er nødvendig for et godt dyrehold. Nøkkelarten røsslyng inngår i beitegrunnet gjennom hele året, men er viktigst utover høsten og vinteren, da omfanget av andre beiteplanter reduseres. Selv om røsslyng er den viktigste vinterbeiteplanta, er tilgang på starr og gras som dyra

finner innimellom lyngen betydningsfull for det samlede næringsopptaket om vinteren. Småfe på utmarksbeite skal etter regelverket ha tilsyn minst en gang per uke i områder uten særskilt risiko. Ved mistanke om økt fare må tilsynet intensiveres slik at forhold som kan medføre dårlig velferd, syke, skadde og avmagrede dyr, oppdages så tidlig som råd er. Det er en forutsetning at beitelokalitetene gir muligheter for å komme til med nødfôr, også i perioder med dårlig vær. Beitene må ha tilstrekkelig ferskvannstilgang gjennom hele året. Det må planlegges løsninger for mulig vannmangel, både sommer som vinter.

Gammelnorsk sau og andre husdyrslag

Gammelnorsk sau (ofte kalt villsau) er mye brukt i utegangerdrift i kystlynghei, ettersom det er en hardfør, lett sau som er tilpasset helårsbeiting hvor det er vilkår for det. Under de riktige kombinasjoner av milde vintre, tilstrekkelig med areal og velskjøttede kystlyngheier, greier gimrer og voksne sauer av gammelnorsk sau seg vanligvis tilfredsstillende gjennom vinteren. Paring skal skje slik at lamming om våren ikke starter før beitegraset er kommet i vekst slik at sauene finner næringsrikt fôr til produksjon av melk. Kommer det tungt snøfall som blir liggende, og som gjør det vanskelig for sauene å få tak i tilstrekkelig fôr, må en straks sette inn tiltak med tilleggsfôring og om nødvendig hente dyrene i hus og/eller innhegning med ly for nødvendig oppfølging. Innholdet av protein i beiteplantene gjennom vinteren er gjerne noe knapt. Gammelnorsk sau kan i noen grad tære litt på kroppsreserver gjennom vinteren. Dyrene må da ha fått bygd opp kroppsreserver gjennom sommer, høst og førjulsvinter.

Gammelnorsk sau er godt tilpassa beiting i kystlynghei.

Dersom lammene fra sau i kystlynghei ikke har nådd tilfredsstillende slaktevekt, kjøttsetting og fettinnhold ved tidspunktet for høstslaktning må man gjøre tilpasninger. Disse lammene som ikke er slaktemodne må da overvintres på en måte som sikrer tilstrekkelig fôrtilgang og god dyrevelferd. Små sauelam må ikke gå sammen med vær slik at de kan bli paret, da drektighet krever svært mye og setter individet tilbake i utvikling, og kan være i strid med kravet om godt dyrehold. Produksjonsmessig er det heller ikke noen god løsning at utegangersau lammer årsgamle, da en lett kan komme inn i en vond sirkel med seinere lamming og dermed små lam om høsten.

Vanlig norsk kvit sau og andre norske langhalet raser med regional utvikling og tilpassing (steigar, cheviot, ryggja), spælsau og eventuelt andre saueraser kan også beite i kystlynghei lenge utover høsten der det er vilkår for det, og i deler av vinteren når det blir kombinert med innefôring som sikrer dyra tilstrekkelig med energi og protein. Driftsmåten som kombinerer utegangerdrift og innefôring er lite brukt i dag sammenlignet med tidligere, men er fortsatt i bruk m.a. i området ved Lindesnes i Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og enkelte steder videre nordover langs kysten. Beiting med de langhala sauerasene eller spælsau i kystlynghei gjennom sommeren vil ofte gi mindre tilvekst på lamma enn annet utmarks- eller fjellbeite. Mengdeinnslaget av gras og urter er viktig, det gjelder å få en god start på tilveksten hos lamma fra våren av, og at tilveksten ikke stagnerer og blir for lav når en kommer utover sommeren og seinsommeren. Ved større innslag av strandeng i tilknytning til kystlynghei, kan beitet være tilfredsstillende som sommerbeite både til tyngre saueraser og stedvis til storfe (sinky, kviger, kastrater, ammekyr). Naturtypen strandeng er det generelt mer av på deler av Trøndelagskysten og særlig i Nordland (Helgelandskysten) enn hva som er tilfelle på Vestlandet.

1.1 Lyngsviing

Lyngsviing er avgjørende både for opprettholdelse av ønsket artsinnhold i lyngheiene og det biologiske mangfoldet, og for sikring av godt og tilstrekkelig beitegrunnlag. Det er derfor viktig å planlegge lyngsviingen for flere år framover slik at man til enhver tid har den mosaikk av grasarealer og lyngarealer av forskjellig alder som er ønskelig. Ved planleggingen av avsviingen må man også ta hensyn til spesielle verdier knyttet til området, slik som fugl, kulturminner, landskapestetikk og eventuelle erosjonsproblemer. Det er viktig å orientere seg om hvilke verdier som finnes i området gjennom f.eks. forvaltningsorgan som kommunen, fylkeskommunen, Fylkesmannen eller Miljødirektoratet/Statens Naturoppsyn, og tilpasse den planlagte skjøtselen til disse verdiene. Når det

Lyngsviing er ei vanleg skjøtselsform i kystlynghei.

gjelder lyngsviing, er de generelle rådene at avsviingsflatene ikke skal være for store. Med store avsviingsområder minker det biologiske mangfoldet og sauen får vanskeligere for å finne godt fôr i tilstrekkelige mengder til enhver tid. For lammenes tilvekst er det spesielt viktig at det finnes lett tilgjengelige grasarealer fra våren og utover sommeren. Lyngsviingsarbeidet blir imidlertid mer arbeidskrevende når avsviingsarealene er små så det gjelder å finne en passe balanse.

I denne sammenheng er det viktig å kunne vurdere og bestemme hvor lang tid det skal gå mellom hver gang man svir av samme område dvs. hvilken rotasjonsperiode lyngheivegetasjonen skal ha.

Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Fôrproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel ("moden") dvs. vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy, brenner man på nytt. Hvor lang tid det tar varierer med klima, lokale vokseforhold og beitetrykk, men man regner med 8-20 år. Siden utviklingen av røsslyngen kan variere så mye er det viktig at man lager individuelle skjøtselsplaner som tar hensyn både til røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av problemarter som kan komme inn etter sviing. Eksempler på problemarter er einstape, sitkagran, rynkerose og tistler.

Selve avsviingsarbeidet må også planlegges nøye med hensyn til hvor ilden skal starte og avsluttes. Myr- og vannkanter kan være naturlige avslutningslinjer, men det hender at man må lage branngater (5-6 m) for å sikre en god avslutning. Man må sørge for å ha brannslukkingsutstyr tilgjengelig og man må varsle brannvesenet på forhånd. Naboer bør også varsles. Det er viktig å være mange nok for å sikre at man kan styre brannen. Brenning må bare gjennomføres under gunstige værforhold og med tele eller fuktig jord, dvs. i perioden fra sein høst til tidlig vår. Hvis man ikke selv har erfaring med lyngsviing, bør man få hjelp fra noen med erfaring, i hvert fall første gangen.

1.2 Restaurering av kystlynghei

I gammel lynghei dvs. lynghei som ikke har vært brent på lenge, kan det være et kraftig oppslag av busker og trær. Hvis lyngheia skal tas i bruk igjen bør dette ryddes før man brenner på nytt. Noe bjørk, rogn og ulike vierarter bør imidlertid settes igjen fordi det kan være viktig "tilskuddsfôr" for sauen. I gammel lynghei er det mer mose og lav i bunnsjiktet enn i lynghei som har vært i kontinuerlig drift. Det kan forårsake seinere regenerering av vegetasjonen etter sviing. I tillegg kan gammel lyng ha vanskeligere for å sette rotskudd, noe som også forsinker regenereringen. Selv om regenereringen i gammel røsslyng går seint etter første sviing, kan det gå raskere ved ny sviing. Det beste resultatet oppnås imidlertid i områder som ikke er for gjengrodde.

2 Skjøtselsplan for kystlyngheikomplekset mellom Prestøy og Husvær, Herøy kommune

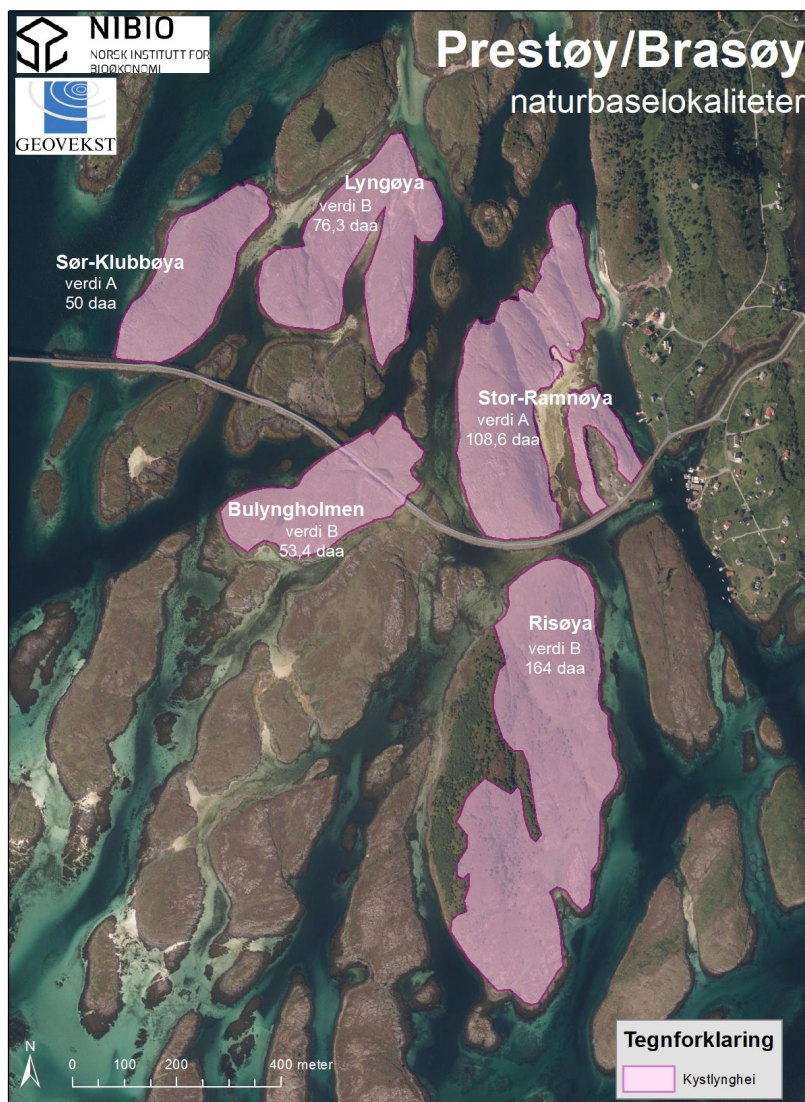
GRUNNEIER: 25/1,6: Roger Nilsen 25/5: Bernt Hanssen		ANSVAR SKJØTSEL: Bernt Hanssen og Anne Lise Pettersen/ Jan Kjetil Pettersen		LOKALITETSVERDI I NATURBASE: Stor-Ramnøya (D07): A Sør-Klubbøya (D07): A Risøya (D07): B Bulyngøya (D07): B Lyngøya (D07): B	
DATO UTARBEIDING AV 1.SKJØTSELSPLAN: 01.12.2019			DATO BEFARING (1.SKJ.PL.): 06.08.2019		
DATO REVIDERING:			DATO BEFARING (REVIDERING):		
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM): August, 2019: befaring og intervju November, 2019: innhenting av tilleggsinfo fra beitebruker.					
1.SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV : Thomas H. Carlsen				FIRMA: NIBIO	
UTM SONE LOKALITET(ER): 33W	NORD: 7312334	ØST: 0369987	GNR./BNR.: 25/1, 5-6		
NÅVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET: Skjøtselsplanareal: 1.225 daa (se figur 2) Hvorav: Kystlynghei: 452 daa (se figur 1) AREAL (ETTER EVENTUELT RESTAURERING):			DEL AV VERNEOMRÅDE: Nei HVILKET VERN:		DEL AV UTVALGT KULTURLANDSKAP: Ligger mellom to registrerte verdifulle kulturlandskap (Prestøy/Brasøy og Husværøy)

2.1 Innledning

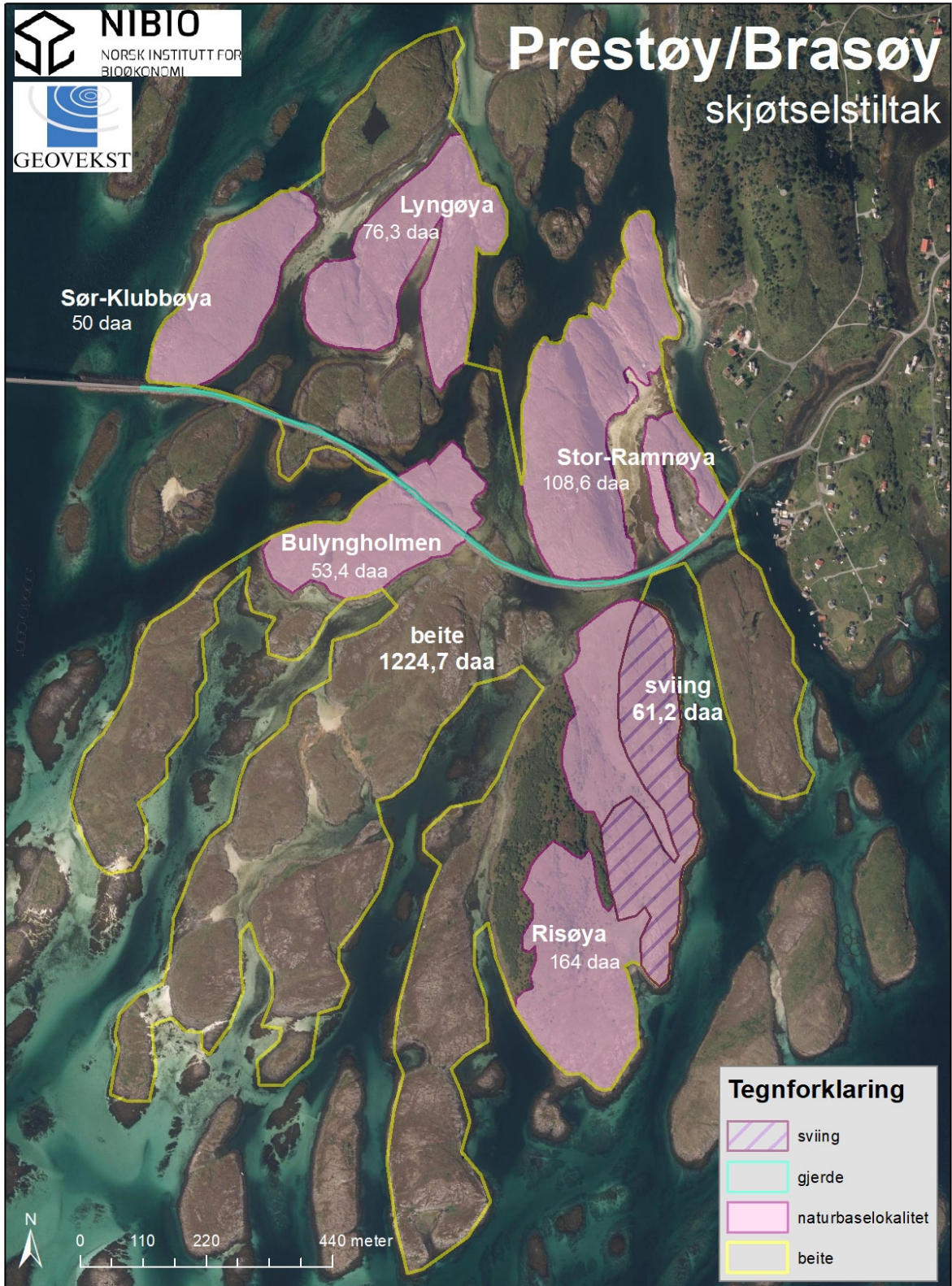
Mellom Prestøya i øst og Husvær i vest ligger et kompleks med øyer og holmer som henger sammen ved fjære sjø. Øyene som inngår i dette felleskapet er Risøya, Bukkholmen, Gangarøya, Laukholmen, Buklubbøya, Bulyngøya, Raltholmen, Sør-Klubbøya, Nord-Klubbøya, Lyngøya, Lyngøydrægern, Store-Ramnøya og Lille-Ramnøya (se figur 2). Størrelsen på dette sammenhengende øykomplekset utgjør ca 1.225 dekar. Området har en lang og uavbrutt brukshistorie med beiting, og med unntak av Risøya er samtlige øyer og holmer helt åpne og fri for gjengroing. Flere av øyene er registrert som viktige kystlyngheilokaliteter (D07, figur 1). De fleste øyene her er flate mens Risøya, Store-Ramnøya og Sør-Klubbøya har tydelig kolleform og strekker seg opp til 30 meter o.h. Selv om samtlige øyer her har lyngheipreg er andelen urter og gras betydelig på flere av øyene.

Berggrunnen består hovedsakelig av glimmergneis, glimmerskifer, metasandstein og amfibolitt. Deler av Store-Ramnøy, Sør-Klubbøya og Risøya er svært kalkrike som følge av lag med kalkspatmarmor.

Lokaliteten ligger i mellomboreal vegetasjonssone og i klart oseanisk vegetasjonsseksjon (O2).

Figur 1: Oversiktskart som viser naturbaseavgrensningene for kystlyngheikomplekset mellom Brasøy og Husvær, Herøy kommune.

Figur 2: Skjøtselsskart med aktuelle tiltak for å sikre verdiene i kystlyngheikomplekset mellom Brasøy og Husvær, Herøy kommune.

2.2 Hensyn og prioriteringer

Tilstanden for kystlyngheilokalitetene som nå har blitt avgrenset eller oppdaterte er særdeles bra. Lyngheiene blir holdt i hevd gjennom beite med utegangersau. Beitetrykket virker å være optimalt om man bedømmer etter situasjonen i 2019. De mest artsrike områdene med bl.a. orkideer, bakkesøte og ormetunge ligger i de sørvendte bakkene på Sør-Klubbøya og Store-Ramnøya å nordsida av gjerdet langs veien. For å bevare dette store artsmangfoldet med flere sjeldne og sårbare arter er det viktig å tilpasse beitetrykket slik at det ikke blir for høyt her i blomstrings- og frøsettingsperioden. Gjerdet ved veien gir beitebrukerne gode muligheter til å regulere beitetrykket på nord- og sørsida av veien.

Bjørkeskogen på Risøya er viktig for å gi dyrene skygge for sol og skjul for vær og vind. Skogspartiet på Risøya er eneste mulig skjuleplass for dyrene. Det kan likevel med fordel tynnes litt i de bjørkedominerte områdene på Risøya. Det er flere åpne vann i øykomplekset og det er enkelt å holde oppsyn med dyrene i dette åpne beiteområdet.

Under befaringa ble det registrert partier på østsida av Risøya som med fordel kan svies av. Her var andelen moden og gammel røsslyng relativt høy som medfører lavere beiteverdi. Partiene er anvist på skjøtselskart (figur 2).

2.3 Tradisjonell og nåværende drift

De fleste av øyene og holmene inkludert i denne skjøtselsplanen er registrert som innmarksbeite i markslagskart (AR5) i NIBIOs Kildeportal (www.kilden.nibio.no). Øykomplekset tilhører gårdene på Prestøy (Gnr/Bnr: 25/1,5,6 samt noen fellesbeiter), der driften nå stort sett er lagt ned. Tidligere beitet det også storfe på i øykomplekset men dette opphørte på slutten av 1960-tallet. Den siste oxen på beitet stanget i hjel sin eier i 1969 og siden da har det ikke vært storfe i dette øykomplekset (Bernt Hanssen pers. medd.). Fra 1970 til ca. 1990 ble området beitet med kvitsau (NKS) på sommerhalvåret. Rundt 1985 ble rundt 60 utegangersau innført til området og dette ble starten på helårsbeite med sau. Det var foreldrene til Bernt Hanssen som dreiv med utegangersau fram til Bernt tok over drifta i 1997. Da tok han over en besetning på ca. 10-20 søyer. Bernt øket besetninga til 30-40 søyer rundt 2000 og øket ytterligere til rundt 80 søyer i 2005. Dette året kjøpte Anne Lise og Jan Kjetil Pettersen opp ca. halve besetningen og de ble flere til å passe på og drifte sauen.

I dag (2019) beiter det rundt 60 vinterfôra sau i beiteområdet. På sommeren er det totale dyretallet ca 120 (søyer pluss lam). Beitebrukerne regulerer beitetrykket nord og sør for veien (gjerdet). I 2019 har det vært høyest beitetrykk i den sørlige delen. Et lavere beitetrykk i den nordlige delen har bl.a. gitt seg utslag i et ekstremt artsmangfold av blomstrende karplanter i de kalkrike, sørvendte bakkene på Sør-Klubbøya og Store-Ramnøya. På Risøya har et relativt høyt beitetrykk ført til at gjengroinga med bjørk i stor grad har stoppet opp. Det var svært lite småbjørk (opp til en meters høyde) å se. Gammel røsslyng på øst sida av Risøya kan med fordel svies av for å fornye røsslyng og bedre beitekvalitet.

Sauene holder seg innenfor avgrenset beiteområdet (figur 2). I nord komme de seg ikke over fra Nord-Klubbøya og Lyngøya over til Lisslam- og Storlamholmen. Sauene som beiter er fra en annen besetning og blir ført dit av en annen beitebruker. I sør kommer sauene seg ikke videre til Nilsholmen og Slåttholmen (vest for Nilsholmen). Bernt Hanssen har sau på disse holmene og må føre dem dit med båt. Veien som går fra Prestøy til Husvær gjennom beiteområdet har gjerder på begge sider av veien slik at sauene ikke kommer seg over til Prestøy eller til Husvær. På vinteren blir dyra føret ekstra med både kraftfôr og høy. Fôringa skjer ved veien bl.a. på Buklubbøya.

2.4 Aktuelle erfaringer med skjøtselen

Beitebrukerne er godt fornøyde med beite i dette kystlyngheikomplekset mellom Prestøya og Husvær. Beitetrykket er moderat, men mulighetene for å regulere beitetrykket i nord og sør sikrer både hevd og tilstand for røsslyng samtidig som det sikrer et høyt artsmangfold gjennom optimalt beitetrykk (lavt til

moderat) i de mest artsrike partiene av beiteområdet (Sør-Klubbøya og Store-Ramnøya). Tilstanden på kystlyngheia er generelt svært god med hovedmengde røsslyng i ung- og byggefase. Stedvis (øst på Risøya) er det noe gammel og død røsslyng som med fordel kan svis bort for å gi bedre beite på sikt. Beiteområdet har tilgjengelig vann hele året. Det kan med fordel tynnes ut noe bjørketrær på Risøya.

2.5 Artsmangfold og observerte endringer

Artsmangfoldet varierer ekstremt fra holme til holme og fra ulike deler av enkelte holmer også. De åpne områdene på Risøya domineres av røsslyng og krekling, mens arter som blokkebær, blåbær, tyttebær, gulaks, engkvein, blåkoll, tepperot, bakkefrytle, blåklokke, smyle, skogstorkenebb, engkall, rødkløver, sølvbunke og bjørk finnes spredt i heia. I partier med kalkrik grunn finnes også arter som følblom, vill-lin, gulsildre, blåtopp, fjellfrøstjerne, smalkjempe, hengeaks, harerug, hvitmaure, dvergjamne, jåblom og loppestarr.

På Bulyngøya og Buklubbøya dominerer også røsslyng, men tilstanden her er stedvis dårlig da det kan se ut som at røsslyngen i de skrinne partiene har tørket bort og dødd. Andre deler, spesielt på Bulyngøya er det partier med forynging av røsslyng og det som er av gammel røsslyng er ikke så grovt. Her finnes også mer artsrike partier med arter som blåtopp, engstarr, blåstarr, slirestarr, loppestarr, hårstarr, gulaks, vill-lin, fjellfrøstjerne, blåkoll, dvergjamne, gulsildre, bakkefrytle, hengeaks, dunhavre, kattedot, engkvein, einer, tepperot m.m. Ingen eller helt minimalt med oppslag av bjørk.

På nordsida av veien og mot Prestøy finner man Store-Ramnøya. Den sørvendte bakken er ekstremrik med arter som bakkesøte (NT, nært trua), hårstarr, brudespore, vill-lin, fjellbakkestjerne, blåstarr, blåtopp, gulsildre og mye mer. Et spesielt funn er stjernemarikåpe som er uvanlig på Helgelandskysten. Toppen av Ramnøya er fattigere og her dominerer røsslyng, samt en del krekling og blokkebær. Røsslyng er i god tilstand og det er ikke behov for sviing her. Krekling og blokkebær kan sees på som problemarter og bør ikke øke i utbredelse/mengde.

Sør-Klubbøya viste seg å være hacket mer ekstremrik enn Store-Ramnøya og er en kandidat til å være en av de fineste og mest artsrike kystlyngheier på Helgeland og kanskje hele Norge. Det ble ikke foretatt en total kartlegging av arts mangfoldet på øya, men en stikkprøve i den kalkrike, sørvendte bakken indikerer en spesiell artsrikdom med arter som ormetunge (VU, sårbar), bakkesøte (NT, nært trua), bittesøte (tidligere på rødlista), brudespore (tidligere på rødlista), vårmarihånd (tidligere på rødlista), marinøkkel (tidligere på rødlista), vill-lin, rødsildre, gulsildre, jåblom, kattedot, blåtopp, blåknapp, dvergjamne, fjellfrøstjerne, tiriltunge, røsslyng, teiebær, geitsvingel, engsvingel, blåstarr, engstarr (tidligere på rødlista), loppestarr, hårstarr, hvitmaure, engkall, blåklokke, skogstorkenebb, skogstjerne, nattfiol, smalkjempe, smyle, dunhavre, slåttestarr, slirestarr, blokkebær, tepperot, gulaks, bakkefrytle, einer, blåknapp, mjødur, fjelltistel, sølvbunke, gullris, skrubbær, tyttebær, blåtopp, torvull, lifiol, gjeldkarve, fjellsmelle, fjellbakkestjerne, harerug, flekkmure, glattmarikåpe, skarmarikåpe, fløyelsmarikåpe, markjordbær, shetlandsøyentrøst, rødsvingel, følblom, sveve (sp.), arve, legeveronika, fuglevikke, rødkløver, strandkjempe, knopparve, bitterbergknapp, fjellrapp og lodnerubloom. I tillegg kommer ulike sommerfugler og humler som perlemorssommerfugler, neslesommerfugl, blåvinger, blodråpesvermere, kysthumle og jordhumler. Mot toppen av øya er røsslyngdominansen mer tydelig og arts mangfoldet noe lavere. Alt i alt er Sør-Klubbøya en av de fineste og mest artsrike kystlyngheiene vi har her i området og bør skjottes både med tanke på bevaring av arts mangfoldet men også med tanke på tilstand på røsslyng.

L yngøya ligger like øst for Sør-Klubbøya og er mer lik Bulyngøya i form av røsslyngdominans, middels artsrik, i god hevd og med røsslyng i god tilstand.

2.6 Evaluering/vurdering av skjøtselen

OPPSUMMERENDE VURDERING	I HØY GRAD	IMIDDELS GRAD	I LITEN GRAD
Har skjøtselen vært tilfredsstillende for å oppnå målene, jf skjøtselsplanen som nå revideres?			
Bør skjøtselen endres for neste skjøtselsplanperiode (neste 5 år)?			X
Er det realistisk at lokaliteten holdes i hevd de neste 5 åra?	X		

2.7 Mål for kystlyngheia

HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E): Sikre en åpen kystlyngheia i god tilstand gjennom beite og lyngsviing
EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER: Sikre et høyt artsmangfold på sørsida av Sør-Klubbøya og Store-Ramnøya gjennom et moderat beitepress under blomstringsfase og frøsetningsfase (juni-juli)
TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE: <ul style="list-style-type: none"> Røsslyng skal forekomme i ulike stadier med hovedtyngde i byggefase og i ung fase Det skal forekomme blomstrende individer av brudespore, vårmarihånd og bakkesøte på Sør-Klubbøya og Stor-Ramnøya

2.8 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode)

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSROM (MND/UK E)
Ikke behov for restaureringstiltak, men tynning av bjørk i skogområdene på Risøya vurderes som positivt.			

2.9 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)

2.9.1 Beiting

BETTETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSROM (MND/UK E)
Helårsbeite med sau (GNS), 60 vinterføra sau (fordelt på to besetninger). På sommerhalvåret er totalt dyretall ca. 120 (søyer pluss lam)	Årlig	1225 dekar. Summen av beiteområdet nord og sør for veien (gjerdet) inkludert noen fjæreparti	Hele året

2.9.2 Andre aktuelle skjøtselstiltak

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Lyngsviing	Årlig mellom 2020-2025.	Østsiden av Risøya egner seg til sviing. Bør svies av i flere omganger (maks 10-15 dekar per år. Se vedlegg 2.1 og 2.2). Totalstørrelse på flata er 61,2 dekar	Høst (oktober-november), evt seinvinter (febr-mars)

2.10 Oppfølging av skjøtelsesplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERES ÅR: 2025
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER: Nei
GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK SOM ER FINANSIERT DE SISTE 5 ÅRA:
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELSPLENEN: Bernt Hanssen og Jan Kjetil Pettersen/Anne Lise Pettersen

2.11 Bilder fra kystlyngheikomplekset mellom Prestøy og Husvær

Bilde 1: Oversiktsbilde på fra Risøya. I bakgrunnen sees bjørkeskog partiet som ligger på vestsida av Risøya.

Foto: Thomas Holm Carlsen, NIBIO

Bilde 2: Den østlige delen av Risøya kan med fordel sviis av. Røsslungen her er stedvis gammel og død.

Foto: Thomas Holm Carlsen, NIBIO

Bilde 3: Toppen av Sør-Klubbøya er røsslyngrik og ikke så artsrik som den sørvendte sida mot veien. Lyngøya ligger til høyre i bildet.

Foto: Thomas Holm Carlsen, NIBIO

Bilde 4: Den sørvende bakken på Sør-Klubbøya er en av de mest artsrike kystlyngheiene på Helgeland. Bildet viser bl.a. store mengder brudespore.

Foto: Thomas Holm Carlsen, NIBIO

Bilde 5: Frisk, ung og blomstrende røsslyng på Store-Ramnøya.

Foto: Thomas Holm Carlsen, NIBIO

*Bilde 6: Bilde tatt fra Risøya mot vest. Bukkholmen er nærmeste naboholme over sundet.
Foto: Thomas Holm Carlsen, NIBIO*

3 Referanser

Bele, B., Norderhaug, A., Alm, T. & Vange, V. 2014. Bondens kulturmarksflora for Nord-Norge. Bioforsk FOKUS 9 (4). 122 s.

Direktoratet for naturforvaltning 2010. Utkast til handlingsplan for kystlynghei. DN-rapport 2010-x. (upubl.)

Kvalvik, M. S., Carlsen, T. H., Johansen, L. Thorvaldsen, P., Dyrhaug, M. & Bär. A. 2013. Verdifulle kystlyngheilokaliteter på Ytre Helgeland. Resultater fra kartlegging av kystlynghei fra Bindal i sør til Rødøy i nord. Bioforsk Rapport 8 (156).

Vedlegg

1 Lokalitetsbeskrivelse i Naturbase

1.1 Store-Ramnøya

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Store-Ramnøya		Kommune Herøy		Områdenr.			
ID i Naturbase BN00091149		Registrert i felt av: Thomas H. Carlsen		Dato: 06.08.2019			
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige) Kvalvik, M.S. m.fl. 2013. Verdifulle kystlyngheilokaliteter på Ytre Helgeland. Bioforsk rapport 8 (156) Holtan, D. & Prestø, T. 2008. Kartlegging av naturtyper i Herøy kommune, Nordland. Miljøfaglig Utredning rapport 2008: 9				Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -			
Hovednaturtype: D07, Kystlynghei – 90 % Tilleggsnaturtyper: D04, Naturbeitemark – 8 % G05, Standeng og strandsump – 2 %			Utforminger: D0709, intermediær kysthei – 70 % D0710, intermediær kystfukthei – 10% D0711, kalkkysthei – 10 % D0416, lågurtbeiteeng – 8% G0503, hevdet ved beite – 2 %				
Verdi (A, B, C): A		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	x	God	x	Slått		Torvtukt	Tørr lynghei (H1) Tørr gras og urterik hei (H2) Fuktig lynghei (H3) Frisk/tørr, middels baserik eng (G7) Øvre salteng (U5)
20 – 50 m		Svak		Beite	x	Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

Områdebeskrivelse

Innledning

I forbindelse med utarbeiding av skjøtselsplan for kystlyngheikomplekset mellom Prestøya og Husvær ble Store-Ramnøya befart og rekartlagt 6. august 2019 av Thomas Holm Carlsen, NIBIO. Stor-Ramnøya ble befart i 2013 av Maja Sjøskog Kvalvik og Line Johansen, Bioforsk, som en del av en omfattende kartlegging av verdifulle kystlyngheier på Ytre Helgeland i forbindelse med at kystlynghei er aktuell som utvalgt naturtype. Beskrivelsen fra 2013 erstattet da tidligere registrering fra 1994 og beskrivelsen fra årets rekartlegging supplerer beskrivelsen fra 2013 med justerte og oppdaterte opplysninger. Intakte deler av Liss-Ramnøya innlemmes i lokaliteten.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Stor-Ramnøya ligger rett vest for Prestøya i øyværet Brasøy i Herøy kommune. Øya ligger rett nord for en vei som går tvers over øyværet Brasøy til Husvær, og har altså veiforbindelse. Stor-Ramnøya består av en høyde med bratte skrenter på begge sider og en dyp sprekk midt på øya som deler det som kalles Ramnøya i sør med Kalvan i nord. På Kalvan finnes to lignende sprekker, med grasrikere lyngområder og/eller strandengfragment mellom sprekkene. Berggrunnen består hovedsakelig av glimmergneis og glimmerskifer, men den sørvendte bakken mot veien består også av kalkspatmarmor. Lokaliteten har koordinater UTM33 0370179Ø 7312348N.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Som følge av at Liss-Ramnøya innlemmes i lokaliteten økes størrelsen på kystlyngheilokaliteten (D07) fra 94 dekar til 109 dekar. Lokaliteten består nå av 90 prosent kystlynghei (D07) og 8 prosent naturbeitemark (D04) og to prosent strandeng og strandsump (G05). Utforminger i lyngheia er 70 prosent intermediær kysthei (D0709), 10 prosent intermediær kystfukthei (D0710) og 10 prosent kalkkysthei (D0711). Naturbeitemarka er av utformingen lågurtbeiteeng (D0416) og strandengene er av utformingen hevdet med beite (G0503). Vegetasjonstypene er tørr lynghei (H1), tørr gras- og urterik hei (H2), fuktig lynghei (H3), frisk/tørr, middels baserik eng (G7) og øvre salteng (U5)

Artsmangfold

Lyngheiområdene domineres av røsslyng, krekling, gulaks og noe blokkebær. Toppen av øya er relativt artsfattig mens bakkene og spesielt den sørvendte bakken mot veien er ekstremrik med arter som bakkesøte (NT, nært trua), hårstarr, brudespore, vill-lin, fjellbakkestjerne, blåstarr, blåtopp, gulsildre og mye mer. Et spesielt funn er stjernemarikåpe som er uvanlig på Helgelandskysten (2019). Andre arter er dunkjempe, dunhavre, kattefot, einer, tepperot, mjøduert, blåbær, tiriltunge, skogstorkenebb, fjellmarikåpe, rødsvingel, hårfrytle, engfrytle, geitsvingel, skrubbær, tettegras, stormarimjelle, molte, slirestarr, hvitveis, flekkmarihånd og storblåfjær. Naturbeitemarka er konsentrert til de sørlige/sørøstlige delen av øya samt i nordøst. Mye av de samme artene som finnes i kystlyngheiområdene går inn i naturbeitemarka, unntatt lyngartene. Her vokser i tillegg også hårstarr, loppestarr, rødsildre, hengeaks, brudespore, dvergjamne, loppestarr, fjellsmelle og hjertegras. Ved undersøkelsene fra 1994 ble det funnet store mengder (flere tusen eksemplar) hjertegras, spesielt på Kalvan i nord. Det ble i 2013 bare funnet enkelte eksemplar, noe som kan skyldes at det var tidlig i sesongen. Det ble ikke søkt etter hjertegras i 2019. I 1994 ble det også funnet svartstarr, marinøkkel, fjellnøkleblom (NT, nært truet), vårmarihånd og skogmarihånd. De små fragmentene av strandeng er konsentrert til Kalvan, den nordlige delen av lokaliteten.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det beiter rundt 60 vinterfôra sau (120 dyr totalt i sommerhalvåret) i beiteområdet som kystlyngheilokaliteten Store-Ramnøya er en del av. Beitebrukerne regulerer beitetrykket nord og sør for veien (gjerdet). I 2019 har det vært høyest beitetrykk i den sørlige delen. Et lavere beitetrykk i den nordlige delen har bl.a. gitt seg utslag i et ekstremt artsmangfold av blomstrende karplanter i de kalkrike, sørvendte bakkene på Sør-Klubbøya og Store-Ramnøya. I 2013 ble røsslyngen vurdert til å være moden til gammel. I 2019 er tilstand for røsslyng betydelig bedre med hovedtyngden i ung og moden alder. Det er ikke behov for lyngsviing i lokaliteten.

Fremmede arter

Ingen fremmede arter ble registrert i lokaliteten.

Kulturminner

Ingen registrerte kulturminner innenfor lokaliteten.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales å fortsette helårsbeiting med utegangersau (GNS). Beitebrukerne regulerer beitetrykket nord og sør for veien (gjerdet). Beitetrykket bør reduseres noe i blomstringsfasen (juni-juli) for å sikre frøsetting i de artsrike delene av lokaliteten (optimalt beitetrykk i 2019).

Del av helhetlig landskap

Store-Ramnøya ligger sammen med resten av beiteområdet mellom to registrerte verdifulle kulturlandskap med Prestøy og Brasøy (KF00000516) i øst og Husværøy (KF00000504) i vest.

Verdibegrunnelse

Store-Ramnøya er både rik på røsslyng og stedvis ekstremt artsrik med flere spesielle arter. Det er på Helgeland uvanlig å finne artsrike lokaliteter der det er røsslyngdominans samtidig som det finnes flere kalkkrevende karplanter, noe som gjør lokaliteten spesiell og viktig i seg selv. Store-Ramnøya holdes i hevd med helårsbeite av gammelnorsk sau (GNS) og røsslyngen er ung og frisk. Brukshistorien er lang og uavbrutt. Lokaliteten er en middels stor kystlyngheilokalitet på 109 dekar, er åpen og ikke gjengrodd og det ble ikke registrert fremmedarter. Lokaliteten opprettholder sin verdi A, svært viktig.

1.2 Sør-Klubbøya

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Sør-Klubbøya				Kommune Herøy		Områdenr.	
ID i Naturbase BN00049958			Registrert i felt av: Thomas H. Carlsen			Dato: 06.08.2019	
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige) Holtan, D. & Prestø, T. 2008. Kartlegging av naturtyper i Herøy kommune, Nordland. Miljøfaglig Utredning rapport 2008: 9						Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -	
Hovednaturtype: D07, Kystlynghei – 90 % Tilleggsnaturtyper: G05, Strandeng og strandsump – 5 % G09, Rikt strandberg – 5 %				Utforminger: D0709, intermediaær kysthei – 70 % D0711, kalkkysthei – 20 % G0503, hevdet ved beiting – 5 % G0902, vestlig og nordlig – 5 %			
Verdi (A, B, C): A			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder				
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):			Vegetasjonstyper:
< 20 m	x	God	x	Slått		Torvtekt	Tørr lynghei (H1)
20 – 50 m		Svak		Beite	x	Brenning	Tørr gras og urterik hei (H2)
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	Øvre salteng (U5)
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			Strandberg (X1)
		Dårlig		Lauving			

Områdebeskrivelse

Innledning

I forbindelse med utarbeiding av skjøtselsplan for kystlyngheikomplekset mellom Prestøya og Husvær ble Sør-Klubbøya befart og kartlagt 6. august 2019 av Thomas Holm Carlsen, NIBIO. Sør-Klubbøya er tidligere registrert (1994) som rikt strandberg (G09). Røsslyngdominans på øya indikerer at naturtypen er lynghei og at kulturpåvirkninga er betydelig. Denne beskrivelsen erstatter tidligere beskrivelse og definisjon. Avgrensninga av lokaliteten er den samme.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Sør-Klubbøya ligger i kystlyngheikomplekset vest for Prestøya i Herøy kommune. Øya ligger nærmest brua til Husvær og nord for en vei som går tvers over komplekset fra Prestøy til Husvær. Sør-Klubbøya er en kolleforma holme med høyeste punkt 23 meter o.h. Berggrunnen består hovedsakelig av glimmergneis og glimmerskifer, men den sørvendte bakken mot veien består også av kalkspatmarmor. Lokaliteten har koordinater UTM33 0369563Ø 7312659N.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Sør-Klubbøya er en kystlyngheilokalitet (D07) på 50 dekar. Lokaliteten består av 90 prosent kystlynghei (D07), fem prosent strandeng og strandsump (G05) og fem prosent rikt strandberg (G09). Utforminger i lyngheia er 70 prosent intermediær kysthei (D0709) og 20 prosent kalkkysthei (D0711). Strandengene er av utformingen hevdet med beite (G0503) og det rike strandbeiget er av vestlig og nordlig utforming (G0902). Vegetasjonstypene er tørr lynghei (H1), tørr gras- og urterik hei (H2), øvre salteng (U5) og rikt strandberg (X1).

Artsmangfold

Artsmangfoldet på Sør-Klubbøya er ekstremt og kandidat til å være en av de fineste og mest artsrike kystlyngheier på Helgeland, og kanskje hele Norge. Det ble ikke foretatt en totalkartlegging av arts mangfoldet på øya, men en stikkprøve i den kalkrike, sørvendte bakken indikerer en spesiell artsrikdom med arter som ormetunge (VU, sårbar), bakkesøte (NT, nært trua), bittesøte (tidligere på rødlista), brudespore (tidligere på rødlista), vårmarihånd (tidligere på rødlista), marinøkkel (tidligere på rødlista), vill-lin, rødsildre, gulsildre, jåblom, kattedot, blåtopp, blåknapp, dvergjamne, fjellfrøstjerne, tiriltunge, røsslyng, teiebær, geitsvingel, engsvingel, blåstarr, engstarr (tidligere på rødlista), loppestarr, hårstarr, hvitmaure, engkall, blåklokke, skogstorkenebb, skogstjerne, nattfiol, smalkjempe, smyle, dunhavre, slåttstarr, slirestarr, blokkebær, tepperot, gulaks, bakkefrytle, einer, blåknapp, mjøduert, fjellistel, sølvbunke, gullris, skrubbær, tyttebær, blåtopp, torvull, lifiol, gjeldkarve, fjellsmelle, fjellbakkestjerne, harerug, flekkmure, glattmarikåpe, skarmarikåpe, fløyelsmarikåpe, markjordbær, shetlandsøyentrøst, rødsvingel, føllblom, sveve (sp.), arve, legeberonika, fuglevikke, rødkløver, strandkjempe, knopparve, bitterbergknapp, fjellrapp og lodnerubloom. I tillegg kommer ulike sommerfugler og humler som perlemorssommerfugler, neslesommerfugl, blåvinger, blodråpesvermere, kysthumle og jordhumler. Mot toppen av øya er røsslyngdominansen mer tydelig og arts mangfoldet noe lavere.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det beiter rundt 60 vinterføra sau (120 dyr totalt i sommerhalvåret) i beiteområdet som kystlyngheilokaliteten Sør-Klubbøya er en del av. Beitebrukerne regulerer beitetrykket nord og sør for veien (gjerdet). I 2019 har det vært høyest beitetrykk i den sørlige delen. Et lavere beitetrykk i den

nordlige delen har bl.a. gitt seg utslag i et ekstremt artsmangfold av blomstrende karplanter i de kalkrike, sørvendte bakkene på Sør-Klubbøya og Store-Ramnøya. Tilstanden for røsslyng er meget god med hovedtyngden i ung og moden alder. Det er ikke behov for lyngsviing i lokaliteten.

Fremmede arter

Ingen fremmede arter ble registrert i lokaliteten.

Kulturminner

Ingen registrerte kulturminner innenfor lokaliteten.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales å fortsette helårsbeiting med utegangersau (GNS). Beitebrukerne regulerer beitetrykket nord og sør for veien (gjerdet). Beitetrykket bør være lavt til moderat i blomstringsfasen (juni-juli) for å sikre frøsetting i de artsrike delene av lokaliteten (optimalt beitetrykk i 2019). Alt i alt er Sør-Klubbøya en av de fineste og mest artsrike kystlyngheiene vi har her i området og bør skjøttes både med tanke på bevaring av artsmangfoldet, men også med tanke på tilstand på røsslyng.

Del av helhetlig landskap

Sør-Klubbøya ligger sammen med resten av beiteområdet mellom to registrerte verdifulle kulturlandskap med Prestøy og Brasøy (KF00000516) i øst og Husværøy (KF00000504) i vest.

Verdibegrunnelse

Sør-Klubbøya er både rik på røsslyng og stedvis ekstremt artsrik med flere sjeldne og sårbare arter. Det er på Helgeland uvanlig å finne artsrike lokaliteter der det er røsslyngdominans samtidig som det finnes flere kalkkrevende karplanter, noe som gjør lokaliteten spesiell og viktig i seg selv. Sør-Klubbøya holdes i hevd med helårsbeite av gammelnorsk sau (GNS) og røsslyngen er ung og frisk. Brukshistorien er lang og uavbrutt. Lokaliteten har en begrenset størrelse på 50 dekar, men er ekstremrik, åpen og ikke gjengrodd og det ble ikke registrert fremmedarter. Sør-Klubbøya får verdi A, svært viktig og kystlyngheilokalitet.

1.3 Risøya

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Risøya				Kommune Herøy		Områdenr.			
ID i Naturbase BN00091118			Registrert i felt av: Thomas H. Carlsen			Dato: 06.08.2019			
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige) Kvalvik, M.S. m.fl. 2013. Verdifulle kystlyngheilokaliteter på Ytre Helgeland. Bioforsk rapport 8 (156) Holtan, D. & Prestø, T. 2008. Kartlegging av naturtyper i Herøy kommune, Nordland. Miljøfaglig Utredning rapport 2008: 9						Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -			
Hovednaturtype: D07, kystlynghei – 95 % Tilleggsnaturtyper: A05, rikmyr – 5 %				Utforminger: D0707, kalkfattig kysthei – 55 % D0708, kalkfattig kystfukthei – 15 % D0709, intermediaær kysthei – 15 % D0710, intermediaær kystfukthei – 10 % A0505, rikmyr i lavlandet – 5 %					
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder						
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)									
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):				Vegetasjonstyper:	
< 20 m	x	God	x	Slått		Torvtekt		Tørr lynghei (H1)	
20 – 50 m		Svak		Beite	x	Brenning		Tørr gras- og urterik hei (H2)	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell		Fuktig lynghei (H3)	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling				Middelsrik fastmattemyr (M2)	
		Dårlig		Lauving					

Områdebeskrivelse

Innledning

I forbindelse med utarbeiding av skjøtselsplan for kystlyngheikomplekset mellom Prestøya og Husvær ble Risøya befart og rekartlagt 6. august 2019 av Thomas Holm Carlsen, NIBIO. Risøya ble befart i 2013 av Thomas Holm Carlsen og Pål Thorvaldsen, Bioforsk, som en del av en omfattende kartlegging av verdifulle kystlyngheier på Ytre Helgeland i forbindelse med at kystlynghei er aktuell som utvalgt naturtype. Beskrivelsen fra 2013 erstattet da tidligere registrering fra 1994 og beskrivelsen fra årets rekartlegging supplerer beskrivelsen fra 2013 med justerte og oppdaterte opplysninger.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Risøya ligger vest for Prestøya og sør for veien som går tvers over kystlyngheikomplekset fra Prestøy til Husvær i Herøy kommune. Risøya er en variert øy, med flere dype furer der det finnes myrdrag og bjørkeskog, med noe naturbeitemarkfragment mellom. Lokaliteten omfatter de områder på Risøya der gjengroingstilstanden er i tidlig fase eller fortsatt helt åpen. Områder i vest med sen gjengroingsfase er tatt ut fra avgrensingen. Berggrunnen består av glimmergneis og glimmerskifer, og noe kalkspatmarmor i sørøst. Lokaliteten har koordinater UTM33 0370208Ø 7311700N.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten er totalt ca. 164 daa. Lokaliteten består av 95 prosent kystlynghei (D07) og fem prosent rikmyr (A05). Utforminger i lyngheia er 55 prosent kalkfattig kysthei (D0707), 15 prosent kalkfattig kystfukthei (D0708), 15 prosent intermediær kysthei (D0709) og ti prosent intermediær kystfukthei (D0710). Rikmyra (fem prosent) er av utformingen åpen intermediær og rikmyr i lavlandet (A0505). Vegetasjonstypene er tørr lynghei (H1), tørr gras- og urterik hei (H2), fuktig lynghei (H3) og middelsrik fastmattemyr (M2).

Artsmangfold

De åpne områdene på Risøya domineres av røsslyng og krekling, mens arter som blokkebær, blåbær, tyttebær, gulaks, engkvein, blåkoll, tepperot, bakkefrytle, blåklokke, smyle, skogstorkenebb, engkall, rødkløver, sølvbunke og bjørk finnes spredt i heia. I partier med kalkrik grunn finnes også arter som følblom, vill-lin, gulsildre, blåtopp, fjellfrøstjerne, smalkjempe, hengeaks, harerug, hvitmaure, dvergjamne, jåblom og loppestarr. I fuktigere områder vokser også noe engstarr og fjellfrøstjerne. Myrområdene er starr-rike fastmattemyrer. Arter som ble funnet er kornstarr, slåttestarr, særbustarr og gulstarr. Det står spredt med bjørketrær i lokaliteten. I tilknytting til disse og i grensen til bjørkeskogen som ligger utenfor lokaliteten vokser skogstorkenebb, gulaks, stormarimjelle, hvitmaure, engsoleie, tepperot og noe osp.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det beiter rundt 60 vinterføra sau (120 dyr totalt i sommerhalvåret) i beiteområdet som kystlyngheilokaliteten Risøya er en del av. Beitebrukerne regulerer beitetrykket nord og sør for veien (gjerdet). I 2019 har det vært høyest beitetrykk i den sørlige delen. Det har vært en fordel for Risøya som per 2019 framstår som i mye bedre hevd og med røsslyng i god tilstand og der gjengroinga mer eller mindre har stoppet opp. I 2013 ble røsslyngen vurdert til å være moden til gammel. I 2019 er tilstand for røsslyng betydelig bedre med hovedtyngden i ung og moden alder, men på østsiden av øya er det fremdele gammel og grov røsslyng. Det er en fordel å svi av partiene med gammel røsslyng.

Fremmede arter

Ingen fremmede arter ble registrert i lokaliteten.

Kulturminner

Ingen registrerte kulturminner innenfor lokaliteten.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales å fortsette helårsbeiting med utegangersau (GNS). Beitebrukerne regulerer beitetrykket nord og sør for veien (gjerdet). Beitetrykket bør være tilstrekkelig hardt på Risøya for å begrense oppslaget av bjørk. Beitetrykket i 2019 virke å være moderat til høyt. Et høyt beitetrykk fordrer også gode rutiner for tilsyn og føring i tider med lite mat tilgjengelig.

Del av helhetlig landskap

Risøya ligger sammen med resten av beiteområdet mellom to registrerte verdifulle kulturlandskap med Prestøy og Brasøy (KF00000516) i øst og Husværøy (KF00000504) i vest.

Verdibegrunnelse

Kystlyngheia på Risøya var i dårlig tilstand i 2013. Beitetrykket virket å være for lavt, røsslyngen var gammel og grov og bjørka var i ferd med å ta over landskapet. I 2019 ser situasjonen helt annerledes ut men et optimalt beitetrykk på helårsbasis, større andel ung og frisk røsslyng og oppbremsing av gjengroing med bjørk. Fremdeles domineres den vestlige delen av øya av bjørkeskog, men det resterende, åpne landskapet er røsslyngdominert kystlynghei. Størrelsen er på 164 dekar. Verdien på kystlyngheia på Risøya oppgraderes fra C, lokalt viktig til B, viktig. Verdien vil styrkes hvis det blir gjennomført lyngsviing i anbefalte områder.

1.4 Bulyngøya

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Bulyngøya		Kommune Herøy		Områdenr. 181810119			
ID i Naturbase		Registrert i felt av: Thomas H. Carlsen		Dato: 06.08.2019			
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige)				Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -			
Hovednaturtype: D07, Kystlynghei – 100 % Tilleggsnaturtyper:			Utforminger: D0709, intermediær kysthei – 80 % D0710, intermediær kystfukthei – 10 % D0711, kalkkysthei – 10 %				
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	x	God	x	Slått		Torvtukt	Tørr lynghei (H1)
20 – 50 m		Svak		Beite	x	Brenning	Tørr gras- og urterik hei (H2)
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	Fuktig lynghei (H3)
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

Områdebeskrivelse

Innledning

I forbindelse med utarbeiding av skjøtselsplan for kystlyngheikomplekset mellom Prestøya og Husvær ble Bulyngøya befart og kartlagt 6. august 2019 av Thomas Holm Carlsen, NIBIO. Bulyngøya har ikke blitt naturtypekartlagt tidligere.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Bulyngøya ligger midt i øykomplekset mellom Prestøya og Husvær i Herøy kommune. Veien mellom Prestøya og Husvær går rett gjennom lokaliteten, men påvirker ikke verdien i særlig grad. Øya er helt flat og relativt homogen bestående av tørre heiområder. Berggrunnen består hovedsakelig av glimmergneis og glimmerskifer, men virker rikere med tanke på karplantesammensetning. Lokaliteten har koordinater UTM33 0369761Ø 7312173N.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Øya er en ren kystlyngheilokalitet (D07) på 53,4 dekar bestående av 80 prosent intermediær kysthei (D0709), 10 prosent intermediær kystfukthei (D0710) og 10 prosent kalkkysthei (D0711). Vegetasjonstypene er tørr lynghei (H1), tørr gras- og urterik hei (H2) og fuktig lynghei (H3).

Artsmangfold

Røsslyng er dominerende art på Bulyngøya med en høy andel av urter og gras som blåtopp, gulaks, slirestarr, blåkoll, dvergjamne, gulsildre, bakkefrytle, hengeaks, kattedot, engkvein, einer, tepperot, fjellblom, knopparve m.m. I mer kalkrike partier ble det også funnet engstarr, blåstarr, loppestarr, hårstarr, fjellfrøstjerne, vill-lin og dunhavre. Lauvvekster som bjørk, rogn eller vierarter ble ikke registrert.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det beiter rundt 60 vinterfôra sau (totalt rundt 120 søyer pluss lam på sommerhalvåret) i beiteområdet som kystlyngheilokaliteten Bulyngøya er en del av. Beitebrukerne regulerer beitetrykket nord og sør for veien (gjerdet). I 2019 har det vært høyest beitetrykk i den sørlige delen. Røsslyng er dominerende art på Bulyngøya, men tilstanden her er stedvis dårlig da det kan se ut som at røsslyngen i de skrinne partiene har tørket bort og dødd. Det er ikke behov for lyngsviing i lokaliteten.

Fremmede arter

Ingen fremmede arter ble registrert i lokaliteten.

Kulturminner

Ingen registrerte kulturminner innenfor lokaliteten.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales å fortsette helårsbeiting med utegangersau (GNS). Beitebrukerne regulerer beitetrykket nord og sør for veien (gjerdet).

Del av helhetlig landskap

Bulyngøya ligger sammen med resten av beiteområdet mellom to registrerte verdifulle kulturlandskap med Prestøy og Brasøy (KF00000516) i øst og Husværøy (KF00000504) i vest.

Verdibegrunnelse

Bulyngøya er ei 53 dekar stor røsslyngdominert kystlynghei som holdes i hevd gjennom helårsbeiting med gammelnorsk sau (GNS). Lyngheia er også gras- og urterik med høy andel av både kalkindikatorer, kulturbetingede arter og arter som foretrekker åpne og lysrike landskap. Tilstanden på røsslyng er stedvis dårlig da det kan se ut som at røsslyngen i de skrinneste partiene har tørket bort og dødd, men det finnes også partier med ung og frisk røsslyng. Det finnes ingen tegn til gjengroing og det ble ikke registrert fremmede arter. Lokaliteten får verdi B, viktig som kystlynghei.

1.5 Lyngøya

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten Lyngøya		Kommune Herøy		Områdenr. 181810120			
ID i Naturbase		Registrert i felt av: Thomas H. Carlsen		Dato: 06.08.2019			
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige)				Skjøtselsavtale: Inngått år: - Utløper år: -			
Hovednaturtype: D07, Kystlynghei – 100 % Tilleggsnaturtyper:			Utforminger: D0709, intermediær kysthei – 60 % D0710, intermediær kystfukthei – 20 % D0711, kalkkysthei – 20 %				
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	x	God	x	Slått		Torvtekt	Tørr lynghei (H1) Tørr gras- og urterik hei (H2) Fuktig lynghei (H3)
20 – 50 m		Svak		Beite	x	Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			

Områdebeskrivelse

Innledning

I forbindelse med utarbeiding av skjøtselsplan for kystlyngheikomplekset mellom Prestøya og Husvær ble Lyngøya befart og kartlagt 6. august 2019 av Thomas Holm Carlsen, NIBIO. Lyngøya har ikke blitt naturtypekartlagt tidligere.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lyngøya ligger midt i øykomplekset mellom Prestøya og Husvær i Herøy kommune. Lyngøya ligger på nordsida av veien som går mellom Prestøya og Husvær. Øya er svakt kolleforma og relativt homogen hovedsakelig bestående av tørre intermediære og rike heiområder. Berggrunnen består hovedsakelig av glimmergneis og glimmerskifer, men virker rikere med tanke på karplantesammensetning. Lokaliteten har koordinater UTM33 036876Ø 7312772N.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Øya er en ren kystlyngheilokalitet (D07) på 76,3 dekar bestående av 60 prosent intermediær kysthei (D0709), 20 prosent intermediær kystfukthei (D0710) og 20 prosent kalkkysthei (D0711). Vegetasjonstypene er tørr lynghei (H1), tørr gras- og urterik hei (H2) og fuktig lynghei (H3).

Artsmangfold

Røsslyng er dominerende art på Lyngøya spesielt den vestlige delen av lokaliteten. Den østlige delen har et større andel av gras og urter som blåtopp, gulaks, slirestarr, blåkoll, dvergjamne, gulsildre, bakkefrytle, hengeaks, kattedot, engkvein, og tepperot. I mer kalkrike partier ble det funnet blåstarr, loppestarr, hårstarr, fjellfrøstjerne, vill-lin og dunhavre. Det ble kun foretatt en liten stikkprøve av arts mangfoldet i lokaliteten og det utelukkes ikke at det kan forekomme sjeldne og sårbare arter her slik tilfeller er på Sør-Klubbøya og Store-Ramnøya.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det beiter rundt 60 vinterføra sau (totalt rundt 120 søyer pluss lam på sommerhalvåret) i beiteområdet som kystlyngheilokaliteten Lyngøya er en del av. Beitebrukerne regulerer beitetrykket nord og sør for veien (gjerdet). I 2019 har det vært høyest beitetrykk i den sørlige delen. Røsslyng er dominerende art på Lyngøya, og tilstanden her virker å være svært god. Det er ikke behov for lyngsviing i lokaliteten.

Fremmede arter

Ingen fremmede arter ble registrert i lokaliteten, men det er plantet sitkagran eller buskfuru (ikke undersøkt nærmere) på en naboholme som kan ha ført med seg frø til Lyngøya.

Kulturminner

Ingen registrerte kulturminner innenfor lokaliteten.

Skjøtsel og hensyn

Det anbefales å fortsette helårsbeiting med utegangersau (GNS). Beitebrukerne regulerer beitetrykket nord og sør for veien (gjerdet).

Del av helhetlig landskap

Bulyngøya ligger sammen med resten av beiteområdet mellom to registrerte verdifulle kulturlandskap med Prestøy og Brasøy (KF00000516) i øst og Husværøy (KF00000504) i vest.

Verdibegrunnelse

Lyngøya er ei 76 dekar stor røsslyngdominert kystlynghei som holdes i hevd gjennom helårsbeiting med gammelnorsk sau (GNS). Lyngheia er gras- og urterik med høy andel av både kalkindikatorer, kulturbetingede arter og arter og arter som foretrekker åpne og lysrike landskap. Tilstanden på røsslyng er stort sett svært god. Det finnes ingen tegn til gjengroing og det ble ikke registrert fremmede arter. Lokaliteten får verdi B, viktig som kystlynghei.

2 Retningslinjer for sviing

2.1 Lyngsviing som skjøtselsmetode – en kort introduksjon

Målet med lyngsviing er å forbedre beitet i lyngheier og sikre det biologiske mangfoldet. Røsslyngplanten taper beiteverdi når den blir gammel og forvedet og den bør derfor fornyes regelmessig gjennom sviing, normalt når den har nådd en alder på 15-25 år. I løpet av levetiden gjennomgår røsslyngen 4 faser, fra pionerfasen (0-6 år), byggefasen (6-15 år), moden fase (15-25 år) til degenererende fase (25 -50 år). I moden fase blir vedproduksjonen større enn bladproduksjonen. Det er nå sviing må til for å brenne bort den gamle forvedede røsslyngen og samtidig stimulere både nyspiring fra røttene og frøspiring fra frø lagret i jordsmonnet (Kvamme et al. 2009).

På Helgelandskysten og i Nord-Norge generelt vil røsslyngen vokse langsommere grunnet lave sommertemperaturer (Direktoratet for naturforvaltning 2012). Sammenlignet med Vestlandet er det derfor ikke behov for å brenne like ofte. Beitetrykk vil også påvirke og gi variasjoner i røsslyngens livssyklus. For svakt beitetrykk i en røsslynghei vil kunne gjøre at lyngen vokser hurtig, og gammel røsslyng vil tape beiteverdi. For sterkt beitetrykk vil kunne gjøre at røsslyngen blir utkonkurrert av gras, halvgras og urter.

Røsslyng er en brukbar beiteplante og det er de friske årsskudda, både langskudd og kortskudd, som hovedsakelig blir beitet. God beitetilgang i sommerhalvåret er viktig for at dyra skal ha god kondisjon når vinteren kommer. Det er først og fremst på vinteren at dyrene beiter på røsslyngen. Sviing av gammel røsslyng vil ved siden av å gi et bedre vinterbeite, bedre sommerbeitet ved at urter og gras vil utgjøre en større del av plantebestanden de første årene etter sviing. Både sviing og rydding er gode tiltak for bedring av beitekvaliteten sommerstid, i stedet for grøfting og planering i verdifulle lyngheiområder.

Det er viktig at lyngheiene beites etter sviing slik at trær og andre uønskede planter ikke etablerer seg i sviflatene. Det viktigste beitedyret i lyngheiene er utegangersauen som spiser av røsslyngen om vinteren. Helårs utegangersau foretrekker gras og urter om sommeren, mens om vinteren er det viktig med tilstrekkelige arealer med røsslynghei. En vedlikeholdt lyngheimosaikk gir den høyest mulige biodiversiteten hos kystlyngheiene og det beste beitet for helårs utegangersau. Brannflatene må ha begrenset størrelse for at en skal oppnå denne mosaikken. Dette er også viktig fordi store brannflater vil ta livet av mus, insekter og andre dyreslag som ikke klarer å flykte ut av brannfeltet eller ned under bakken. Med en småskala mosaikk vil også innvandringen av planter og dyr gå hurtigere til de nysvidde, mer næringsrike, feltene. Det er likevel viktig å ta hensyn til sviing i områder med svært mye gammel røsslyng (store gamle røsslyngstammer mer eller mindre uten blad). I disse kan størrelsen på sviflatene økes noe for å forhindre at beitetrykket blir for stort på små sviflater i etterkant av sviing, da det vil spire mye ung og fristende røsslyng. Det er avgjørende å nøye følge med beitetrykket etter sviing, for å unngå at sauen beiter for mye slik at de unge røsslyngskuddene ikke rekker å etablere seg.

På Helgeland blir ikke røsslyngplantene like store sammenlignet med Vestlandet, og andelen brennbar ved i de gamle plantene er ikke like høy. Det kan derfor oppleves som om det er vanskelig å få fyr på lyngheiene her i nord. I gras- og urterike heiområdene er det også en mindre andel røsslyng, og et sammenhengende brennbart vegetasjonsdekke er derfor mer sjeldent. Det er avgjørende at lyngbuskene over jorda er tørre nok for å få fyr, og at jordoverflaten er tørr nok for at mosedekket skal brenne. Det er derfor bra hvis man utfører sviing etter noen dager med vind. I gamle dager sa man at det skulle ha blåst nordavind i minst tre dager før lyngsviing (Norderhaug et al. 1999). Sviingen foretas best i vintermånedene februar og mars, men er det mye snø kan det utsettes til begynnelsen av april. Vær oppmerksom på hekkende fugl og gjeldende regler for åpen brenning (se Retningslinjer for sviing lenger ned). Det er også mulig å svi sein høst. For å ha kontroll over brannen er det viktig at det er tele i jordbunnen, eller at den er våt, slik at ikke jorda får for høy temperatur og ilden sprer seg ukontrollert. Frossen eller våt jordbunn vil også hindre at humusen med frøbanken vil brenne opp.

På selve dagen før sviing er det fint hvis vinden er jevn og stabil og av passe styrke. Svak vind vil gjøre at lyngen brenner dårlig, og svak vind skifter lett retning. Vinden bør heller ikke være for sterk. Da flytter brannfronten seg så hurtig at brannen blir ufullstendig, en kan også lett miste kontroll på brannen. Tradisjonelt sa man at passe vind var laber bris. For å få slukket brannen må man før sviing planlegge å svi mot en naturlig avslutning i terrenget, for eksempel toppen av en haug, bart berg, myrområde eller sjø. Hvis ikke dette er mulig, bør man svi av små branngater i kantene og i enden før en svir av det store feltet.

Terrenget bestemmer hvor mange personer som trengs ved sviingen. En åpen mark uten naturlige grenser for brannen krever flere personer for å kontrollere flammene sammenlignet med avsviing av et nes ut mot sjøen der det kan holde med en eller to personer.

2.2 Retningslinjer for sviing

(redigert etter SNO-retningslinjer, gjeldende fra 2011)

Det formelle

- Det er kommunen som er myndighet vedr. åpen brenning. Åpen brenning er bare tillatt dersom kommunen har åpnet opp for dette gjennom «forskrift om åpen brenning og brenning av avfall i småovner». Sjekk om kommunen har åpnet opp for dette. I motsatt fall må det søkes dispensasjon for forbudet.
- Stedlig politi skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning.
- Brannvesenet skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning.
- Naboer og grunneiere skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning.
- Kontakte Statens Naturoppsyn (SNO) v/Runar Omnøy for å avklare forekomst av og behov for hensyn til fugl i området.
- Kontakt evt. også Norsk Ornitologisk Forening (NOF).

Planlegging

- Antatt svisyklus ligger generelt i Norge på omtrent 15 år, i Nord- Norge noe lenger. Men hvor ofte en bør svi samme delflate avhenger av røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av problemarter som kan komme inn etter sviing. Sjekk røsslyngtilstanden: gammel og grov røsslyng bør brennes, men regenereringa etter brann kan ta noen år og det er viktig å følge med på dette slik at ikke all røsslyng i området brennes før ny kommer tilbake. Vær oppmerksom på at planteproduksjonen er lav det første året etter sviing. Det er også viktig å huske på at der målsetningen er å bevare kystlynghei bør en i utgangspunktet ikke svi samme flate oftere en hvert tiende år. For hyppig lyngsviing fører til utvasking av plantenæringsstoffene.
- Planlegg godt hvor det skal brennes (se vedlegg 2 med anbefalte sviområder) – en mosaikkstruktur mellom brente og ubrente flater er å foretrekke. Sviing i lynghei bør skje i mosaikk med flater på maks 10-15 dekar for å få best mulig variasjon. I områder med svært mye gammel røsslyng (store gamle røsslyngstammer mer eller mindre uten blad) kan sviflatene økes noe for å forhindre at beitetrykket blir for stort på små sviflater i etterkant av sviing, da det vil spire mye ung røsslyng. Det er avgjørende å nøye følge med beitetrykket etter sviing, for å unngå at sauene beiter for mye slik at de unge røsslyngskuddene ikke rekker å etablere seg.
- Svi ikke to nabosviflater etter hverandre. Det anbefales å vente 3-5 år før en svir nabosviflaten. Vindstyrken og -retning vil imidlertid avgjøre hvor det er best å svi (vanligvis brenner man med

vinden). Det viktigste er å få svidd! Dette betyr at man kan være noe fleksibel med den endelige avgjørelsen av hvilken sviflate som skal svis av, avhengig av tilgjengelighet av eventuelle naturlige avslutninger for flammene.

- Ha en plan for hvordan brannen skal slukkes. Finnes det naturlige avslutningslinjer (som stier, myrkanter, bart berg eller tjern) eller må det brennes branngater? Ei branngate bør ha en bredde på 5-6 meter. Branngater skapes ved å svi av flater samme år som sviinga eller året før. Svi branngatene i svak vind og om mulig mot vindretningen, slik at vegetasjonen brenner langsomt med relativt høy varme.
- Utstyr som trengs til sviing: gassbrenner/blåslampe for å få fyr, og brannslukkere. Brannslukkerne består av en metallplate montert på et langt skaft. Det anbefales å bruke de langskaftede skogbrannvisperne som brannvesenet bruker. Kontakt brannvesenet for lån eller kjøp av disse. Et godt alternativ er aluminiumspader på lange skaft. Flammene slukkes med brannvifte/aluminiumspade gjennom å «slå» på flammene slik at de kveles.
- Brenn alltid mens jorda er fuktig eller det er tele i jorda (seint høst til tidlig vår fram til senest 15. april). Senere må man søke spesielt om tillatelse (Fylkesmannen).
- Det bør vises særlig aktsomhet ved sviing på tynt jordsmonn av hensyn til fare for erosjon og skader på fjell.
- Busker av vanlige treslag på over en meter skal kappes og fjernes før eller etter sviing i områder som er viktig for beiting, biologisk mangfold eller friluftsliv.
- Ta hensyn til fugl. Brenning skal skje før hekketiden. Vær obs på at noen arter, for eksempel havørn, legger egg allerede i mars.
- Ta hensyn til fornminner og kulturminner. For å bevare kulturminner skal det ikke brennes helt inntil disse. Dette skjer for eksempel ved at det finryddes en sone på bakken på 1-3 meter rundt kulturminner før brenning.

Under brenning

Bruk arbeidsklær av bomull eller ull, kraftige støvler, lue og arbeidshansker. Kunstfiber smelter lett.

- Begynn tidlig for å utnytte dagslyset! Det kan ta lang tid å få slukket brannen og en bør sette av hele dagen.
- Brenn bare under gunstige værforhold; laber bris er passe vindstyrke.
- Vanligvis brenner man med vinden. Vurderingen av hvilken retning flammene skal gå avhenger også av sviflatens topografi, fuktighet og branngater/naturlige grenser. Det kan være enklere å få lyngheia til å brenne i oppoverbakke. Men vær oppmerksom på at flammene sprer seg mye raskere oppover en bakke enn nedover. Flammene sprer seg også betydelig raskere med vinden enn mot vinden. Det er viktig å ha arealet under full kontroll, f. eks. at det er omringet av snø eller har naturlige eller skapte grenser/branngater. Ved usikkerhet er det bedre å tenne på øverst i terrenget og/eller brenne mot vinden. Det vanligste er likevel å la brannen følge vindretningen.
- Ha godt mannskap og slukkeutstyr (brannvifter, spader med lang skaft, snøskuffer etc.).
- Bruk gassbrenneren/blåselampen til å tenne på flere steder ved siden av hverandre slik at det hurtig danner seg en brannfront. Dette vil gi en mer fullstendig brenning, da den intense varmen fra brannfronten gjør at vegetasjonen tørker noe før den tar fyr.

- Da brannen er startet og brannfronten er skapt slukker man den brannfronten som brenner i feil retning, og følger etter på begge sider for å forhindre at brannfronten får utvikle seg mot sidene.
- Kartavgrensede sviflater kan inneholde en del myrpartier og annet som ikke kan/må svis. Det viktigste er å fornye røsslyng og holde ned gjengroingsarter. Punktvisi der det trengs. Dette gjelder spesielt i kuperte områder med fuktigere søkk mellom lyngtuene.
- Slukk omtrent to timer før det blir mørkt, og bruk tiden på å kontrollere at alt er under kontroll. Det er lettere å se røyk i dagslys.
- Ved slukking; vær bak flammene og slukk brannen fra kilden ved å «slå» på flammekilden slik at ilden kveles. Slukk brannen på bakketoppen. Da mister flammene noe av kraften og er lettere å slukke.
- Tar det fyr i maurtuer vær oppmerksom på at disse kan ulme i dagevis hvis man ikke svir av all vegetasjon/material som kan brenne.

Etter brenning

- Gå aldri fra et område hvor det fortsatt kommer røyk. Forsikre deg om at brannen er godt slukket. Brann i humusen vises ved at det kommer opp litt røyk fra bakken. Disse «underjordiske» brannene kan spres ukontrollert hvis man ikke forsikrer seg om å slukke ved å trampe på bakken.
- Ha nok beredskap ved behov for etterslukking.
- Stedlig politi skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet.
- Brannvesenet skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet.
- Naboer og grunneiere skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet.
- Fjern døde busker og kvister. Døde busker som står igjen etter sviing kan ellers forårsake jurbetennelse som en følge av stikk- og rispskader hos dyr som går på beite i disse områdene. Eventuelle busker og trær som ikke allerede er blitt fjernet før sviing anbefales også fjernet.
- Tegn inn på kart hvilke områder som er brent og når de er brent!
- Svidde felt bør sjekkes for uønsket oppslag av fremmede og problematiske arter og trær 2-4 år etter sviing, og eventuelle oppslag ryddes. Hvis oppslag av trær ikke blir nedbeitet kan en oppjustering av beitetrykket hjelpe.

3 Tiltakslogg, grunneiers notater

Her er det plass for grunneier å føre inn sine egne notater som gjelder gjennomføring av tiltakene.

AREAL/DELOM RÅDE	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE	ANTALL DAGSVER K/ TIMER	ÅR

AREAL/DELOM RÅDE	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE	ANTALL DAGSVER K/ TIMER	ÅR

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.